

Člověk a svět 5 do 21.6.

1. Přečti si pověsti o Plzni. Vše je psané starším jazykem, pokud něčemu nerozumíš, napiš mi nebo zavolej či si popovídej s rodiči. Ke 2 pověstem namaluj obrázek.
2. Napiš:
  - a) Jaké úkoly tě při dálkové škole bavily a které ne.
  - b) Co nového ses naučil? A nemusí to být učivo školní.
  - c) A co tě chybělo? A co naopak se tě na domácí škole líbilo?

O založení nové Plzně

Když v Staré Plzni, kteráž nyní Plzenec se jmenuje, se měšťané radili, kterak by město své rozšířili a nemohli nalézt žádné příhodné místo, neb městečko bylo postaveno mezi vrchy a nerovinami, museli od rozšiřování upustiti.

Jednoho času měli ve svém vězení dvě osoby, to se již neví, z jakých příčin se tam dostaly. Ty dvě osoby postavy mužské, žádaly měšťanů a starších tohoto městečka, aby byly vyslyšeni, jelikož by jim chtěly místo ukázati, na kterém by příhodné město postaviti mohli. I povolili tomu Staroplzeňští a vedli je v poutech na to místo, které jim ukazovaly, až přišli k nějakému kostelíku, malému sv. Panny Barbory, od toho pak kostelíku nedaleko byla krčma tu, kde nyní dům Heverníkův (čp. 115 v dnešní Zbrojnické ulici) stojí a tu byla silnice.

Když pak na to místo přišli, muži pravili, aby tu město založili a o tomu městu předpovídali, že bude slavné a bohaté a pověst jeho bude mnohým národům známa a že Pán Bůh bude pro obyvatele toho města milostivým ochráncem. A jak dořekli, oba zmizeli, tak že ani těch pout vidět nebylo.

Hned jak se to stalo, vše v staré Plzni vyhlásili, po několika dnech počali město vyměřovati a brzy na to ho založili.

I byl na tomto místě luh a křoví a olše, mnoho skal. I dali městu tomu jméno Nová Plzeň, protože předchází to Stará Plzeň byla. Dokládá se i to, že před stavěním toho města Nového bylo na místě mnoho plžů, rovněž jako u Plzence, aneb u Plzně, dvora Radoušova.

O znaku nové Plzně

Pověsti mají své právo lišit se někdy svým obsahem od historických skutečností. Někdy naopak je i dějepisci uznáno jádro pověsti jako vodítko k poznání pravdy.

Kronikáři Tanner a Hruška uvádějí jako nejstarší část znaku Radoušovu bílou chrtici se zlatým obojkem. Podle W. Widimského byla chrtice Plzni úředně dána Přemyslem Otakarem II., když roku 1272 povýšil Plzeň na královské město.

O velbloudu v městském znaku se zmiňuje Hilarius Litoměřický:

Plzeňští při jednom výpadu za obležení Plzně Sirotky (1433) ukořistili v táboře nepřítele velblouda a s velikou radostí do města ho přivedli. Sirotci chtěli si nevídané to zvíře vyplatiti padesáti kopami, což Plzeňští odmítli a nepřistoupili ani na druhou nabídku nepřátel, že jednoho z nejpřednějších zajatých Plzeňských, vyceněného na dvě stě kop, za něj vydají. Když nebezpečí minulo, darovali Plzeňští velblouda Norimberským za pomoc, poskytovanou městu všemožně za obležení.

Klíče jsou doloženy jako dar papeže Pavla II. **Uprostřed zpráv a úvah věhlasných historiků však nacházíme také prosté vyprávění plzeňského školníka Beringera z roku 1868:**

Při obléhání Plzně Tábority a Sirotky objevovala prý se na hradbách plzeňských dcera purkmistra, neobyčejně krásná a statné postavy. Ta prý svojí odvahou i svým zjevem podněcovala obhájce města k velké statečnosti, a když konečně musel nepřítel s nepořízenou odtáhnouti, kladeno jí to z největší části za zásluhu. Papež ji na památku toho dal jako anděla do znaku v podobě štítonoše, neboť prý v táboře nepřátelů byla rozšířena domněnka, že ten ženský zjev na hradbách je andělem s nebe k hájení Plzně seslaným.

Žumbera a Šmorábus

Žumbera a Šmorábus jsou dvě legendární postavy plzeňských pověstí. První je velmi dobře znám, protože ještě dnes lze spatřit jeho sochu na průčelí domu vedle radnice. Druhý - Šmorábus - by byl snad upadl v úplné zapomnění, nebýt zápisů Jaroslava Schiebla.

Starší Žumbera byl prý podle vyprávění devadesátileté ženy, které zapsal Ladislav Lábek, loupeživým rytířem. Sídlil na hradě u Litic a tvořil s Pédou na Pecihrádku a Radoušem na Radyni trojlístek obávaných dobrodruhů. Skutečnost ale bude jiná. Snad měl být Žumbera symbolem tržního pořádku, kdo dnes ví. Ještě na starých fotografiích je vidět jeho sochu na sloupu kašny, která stávala v severovýchodním koutě náměstí. **Pro staré Plzeňany měla tato kašna zvláštní význam:**

Až do zrušení kašny Žumberovy byl každý řádný Plzeňák "Žumberovou vodou křtěný." To proto, že vodu ku křtění brali ze sakristie farního chrámu právě z kašny Žumberovy, jelikož byla nejbližší. Úctyhodná, již stoletá mosazná konvička, se kterou se tento obřad právě děl, dostala se na památku do Národopisného musea.

Historicky mladší je postava Šmorábova, která není na rozdíl od Žumbery zahalena rouškou žádného tajemství, protože jde o postavu, jejíž existence je doložena. Šmorábův osud byl spojen s osudem plzeňských ostrostřelců. V Schieblově knize Měšťan ve zbroji je Šmorábova postava vzpomínána a jsou také uváděny podrobnosti o funkci, kterou v Plzni zastával. Ještě než byl zbořen Plzeňský špitál sv. Máří Magdaleny, vyprávěla roku 1882 zchudlá měšťanka Smuraviová o tom, jak vzniklo jméno Šmorábus.

V dřívějších letech, kdykoli sbor měšťanských ostrostřelců vytáhl, poskakoval pitvorně před hudbou sborový sluha v odění harlekýna s plácačkou v ruce, kterou při střelbě do terče ukazoval, kam rána trefila. V Plzni jmenovali toho sluhu všeobecně a prostě jen "Šmorábus", nechť bylo jeho rodinné jméno jakékoli. Pojmenování toto obdržel následovně: V Plzni žila před více než 200 lety bohatá a vážená rodina Smuraviů, z nich někteří byli konšeli a zastávali také, když na ně řada došla, úřad purkmistra. Časem však Smuraviové následkem různých nehod a naštěstí zchudli a jeden z potomků rodiny té byl nucen přijmouti místo sluhu u sboru měšťanských ostrostřelců. V této své vlastnosti stal se pověstným pro své veselé taneční poskoky před hudbou při slavnostech a obecnostvo

zkomolilo jeho jméno na "Šmorábus", kteréžto pojmenování pak bylo přeneseno na všechny sluhy střeleckého sboru.

Plzeňský andělíček pro štěstí

Andělíček pro štěstí, na jehož zaručené účinky se často stojí pokorně ve frontě zájemců o přízeň osudu, je jedním z fenoménů katedrály sv. Bartoloměje na plzeňském náměstí.

Pověst praví, že zázračné účinky andělíčka se tradují od doby, kdy se v chrámu sv. Bartoloměje ženil plzeňský kat. A protože kat do kostela nesměl, zastupoval jej (pouze u oltáře) jeho přítel.

Kat se v tu dobu modlil u zadního vnějšího oltáře chrámu. Po skončení modlitby se zvedl a při vstávání se zachytil andělíčka vykovaného na mřížích chrámu. Jelikož tato událost nebyla beze svědků, postaraly se plzeňské měšťanky o zbytek.

Tak se pověst o důležitosti andělíčka příslovečně rychle rozletěla do celého kraje a šíří se do dnes. Přijďte se sami přesvědčit.